

BOLLETÍ DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

DATOS PARA LA HISTORIA DE LAS BELLAS ARTES EN MALLORCA

Los artistas Miguel Fuster, Mateo Sureda y Jaime Bisbal.

En la parroquia de Buñola se conserva un juego de sacras de plata repujada que es una bellísima joya del arte barroco, ejemplar, tal vez único, en la Isla. Fué debido a la munificencia y buen gusto del rector D. Simón Marroig, natural de Deyá, que durante muchos años, regentó aquella parroquia y a la que dotó con otras ricas joyas y suntuosas colgaduras.

En nuestra investigación que hicimos en aquel archivo parroquial no pudimos hallar ningún documento acerca del particular; más afortunado que nosotros fué el Rdo. Cura Párrroco Sr. Torrandell, quien nos comunicó enseguida el hallazgo y a nuestra instancia nos ha enviado una copia certificada, que cordialmente le agradecemos, y que a la letra dice:

«Josep M.ª Cerdá Montaner Preverc, Vicari de la parroquial Esglesia de Sant Mateu de Buñola, certifico que a l'Arxiu parroquial hi ha un document que diu aixís:

«Compta de las Sacras de Plata que ha fetas el Mt R.^d Señor Doctor Simó Marroig P.^{re} y Rector de Buñola en lo Any 1781.

P.^o Pesan las Sacras de Plata per la Iglesia Parql. de Buñola conforme Bilet 88 unsas 6/8 tomins que a raho de 32 s. 6 d. valen 144 L. 4 s. Gaspar Fuster, (rubricat.)

El abaix firmat Miquiel Fuster Argenter he rabut del Mt R.^d Sr. Dr Simó Marroig P.^{re} y Rector de la Parrql. Iglesia de la Vila de Bu-

ñola per mans del R.^d Sr. Barthomeu Sabater P.^{re} y Vicari de la matexa, cent lliuras, dich 100 L. y ditas son per haverlis treballat unas Sacras de Plata y per ser la veritat firm la present de me propia ma encare que de aliena escrita. Vuy en Palma als 13 9.bre de 1781

Son 100 L. Michel Fuster Argenter. (rubricat.)

Me he rebut del dit Sr. Rector per mans del matex Vicari sis lliuras, devuit sous, y vuyt dines dich 6 L. 18 s. 8. y ditas son esto est: 12 s. per lo aram de los Rayos de la Sacra major: 1 L. 16 s. de or per deurar dits Raijos, 3 L. 6 s. 8. per 50 masclas y famelles de llautó a 10 de 1 s. 4. cadun; y 1 L. 4 s. per los vidres que tot fa dita suma. Fet en Palma al 13 9.bre de 1781. Son 6 L. 18 s. 8. Michel Fuster Argenter (rubricat.)

Mes he rebut el dit Fuster del dit Sr. Rector deu sous y sis dines dich 10 s. 6. per al plegam y tellar los vidres. Vuy en Palma als 13 9.bre 1781. Son 10 s. 6. Michel Fuster Argenter (rubricat.)

El abaix firmat Matheu Sureda Fuster he rabut del Mt R.^d Sr. Dr Simó Marroig P.^{re} y Rector de la Parrql. Iglesia de la Vila de Buñola, per mans del Mt R.^d Sr. Barthomeu Sabater P.^{re} y Vicari de la mateixa, deu lliuras, nou sous y sis dines, dich 10 L. 9 s. 6. y ditas son per lo importe de las fustes de ditas Sacras,

el Caxó per custodia de ellas, frisetes, farramentas y pany. Fet en Palma als 13 9.bre de 1781. Son 10 L. 9 s. 6. Mateu Sureda.

El abaix firmat Jaume Bisbal Sargent de Milicias he rabut del Mr R.^d Sr. Dr Simó Marroig P.^{re} y Rector de la Parrql. Iglesia de la Vila de Buñola per mans del R.^d Barthomeu Sabater P.^{re} y Vicari de la matexa tres lliuras devuyt sous dich 3 L. 18 s. per al treball de escriura unas Sacras y deurar y per ser la veritat lo firm en Palma a 13 9.bre de 1781. Son 3 L. 18 s. Jaume Bisbal (rubricat.)

Suman los sobredits recibos 265 L. 10 s. 8.▶

«Y perque consti onsevulla la present transcripció firm segell amb el de la Parroquia, a Buñola die vinticinco de març de mil noucents trenta. Josep M.ª Cerdá Montaner, P.^{re} V.^{ri}». Rubricado. Hay el sello de dicha Parroquia.

JAIME LLADÓ FERRAGUT

6-IV-30.

RECUERDOS

DE LA

ISLA DE CABRERA

(SIGLOS XV AL XVII) (1)

XII

El Capitán Nicolás de Antón recobra el castillo. Utilidad que reporta. Recompensas que se proponen.

(1583)

Die lune xxj mensis nouembris anno anat. Dni. MDlxxxiiij.

Molt mag.^{hs} senyors pares de la republica.

No ignoren vostres mag.^{ies} lo gran be y utilitat que ha reportade la present Vniuersitat en la recobranse del Castell de Cabrera y reporta de cascun dia com se veu clarament a la experientia que per esser estat molt pots dies detengut per los inimichs han presos alguns vaxells y captiuades en sus de cent animes lo que no hagueren si no fossen estats senyors del dit Castell y port y axi en lo sdeuenidor estaise lo dit Regne en reportar moltissim dan no essent recobrade tant de vexells que hagueren presos com de animas y mercaderies per lo que necessariament se inferex que los que han ajudat en la dita recobransa y soccorregut en bens y personas sien regoneguts per la dita Vniuersitat per que en semblants casos

altre volte y sempre que sia menester axi per lo seruey de se Mag.^t com per necessitats del dit Regne ab molt animo y bona voluntat acuden y seruexcan en bens y persones y axi de fet se ha vist que lo Capita Nicola de Anton regussen es stat es recobrat lo dit castell de Cabrera en persona nau mariners, y a ses propies costes y ha arroinat dos gòmnes? de valor de 500 scuts que sols lo dan es de mes de cent scuts com se pot veure y gastades veles ymolts altres dans que ha rebuts ab dita anada y tambe per hauer retardat son viaje ultre dels perills ha concorreguts de perdre lo vexell per temps o inimichs nos se pot dir verament que dit n.^o de Anton y la sua nau seria estade causa poissima de hauer recobrat lo dit Castell com sens ella no eren part los altres vexells per poder anar a fer la dita emprese de hont es cose molt conuenient a tota raho equitat y justicia que per lo gran benefici fet en seruey de sa Mag.^d y de la present Vniuersitat y regne y rebut de ma del dit n.^o de Anton y la sua nau ab tant detriment de los bens y costes que sia saltem satisfet en via de precent y galardó per dita uniuersitat y li sia donat una cosa honesta haguda consideratio de les sus dites coses per la seruitud de dita jornada no emperonenent a prejudicar se en lo que de dret li

(1) Véase BOLLETÍ, tom XXIII, pág. 129.

toca en esobre la recuperatio de las naus conte de aquelles just lo capitol 290 de consolat, com al trement es ver y cert que poria alcansar ho per justitia en moit mes dan dela dita uniuersitat per hont es V. Magnificenties humilment quant pot dit n.º de Ant.º que sien seruits representar al gran y general Consell la present supp.º supplicat sia seruit voler donar una cosa justa y honesta al dit n.º de Anton en recompensa dels dits seruicis y dans per ell rebuts y utilitat reportade per la dita Vniuersitat de la dita recobransa del dit castell de Cabrera e si be les desus dites coses sian de molta raho y justitia no res menys ho rebra en singular gratia y favor rebut de ma de V. M.ºies y lo gran y Gral. Consell.—Altisimus (¹) etc.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib: Determ. Vniuer. Majoric.* 1582 ad 1584).

(1) Que sia remes en altre Consell.

XIII

Sobre los gastos de la armada cristiana organizada en Palma para recuperar el Castillo de Cabrera.

(1583)

Die lune xxj mensis nouembris anno anat Dni. MDlxxxij.

Mes auant se proposa a V. M. com per la armada se feu per a Cabrera se han fetes y causades moltes despeses y gastos y per la obra se fan cade die y entre les altres hi ha una partida de sinquante quatre o sinquante sinch quintars de biscuyt a 34 reals castellans lo q.º y altres cosilles que lo Senyor Torrella prengue per la gent de dita armada del capita de la nau regussea que ana ab la armada a Cabrera que fan suma de doscentes sexante o setante lliures per lo que dit capita y scriua de dita nau nos molesten cada hora y axi be cent lliures vel circa se dehuen a los forners de pa pres per dita armada y altres coses per hont es necessari que per axo y per les altres despeses y gastos de dita armada y Castell fetes y fahedores V. M. nos proueyesquen dels diners necessaris per ço que lo que tenim del compte ordinari apenes baste per guardes y altres coses ordinaries per ço V. m.ºs determineran lo fahedor.

Sobre la qual propositio pasaren y discurreruen los vots y parers dels dits consellers de un en altre com es acostumat y fonch

conclus diffinit y determinat per mes de les dos parts del dit consell que los magniffichs Jurats se seruesquen fins a suma de mil scuts dels diners son en poder dels S.ºr Thomas de Veri y Jo Batt. Poquet administradors dels formens de la present Vniuersitat per a pagar dits gastos y a lo que mes bastaran.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib: Determ. Vniuer. Majoric.* 1582 ad 1584).

XIV

Reparación del Castillo, construcción de una nueva torre y refuerzo de la guarnición.

(1585)

En lo Consell General de 25 9 bre 1585 fonch proposat que lo Ill.ºm Senyor Dr. Lluís Vich Virrey y capita general noticiaue lo gran dany que hauia suportat est Regne en la recuperacio del Castell de Cabrera, y en la ultima fonch forsos anarhi ab exercit format, que tot prouenia de star ab mala garde, y que sa Meg.º enterat de ago ab ses Reals cartes de 2 Janer 1585, 22 Mars, y 27 Abril hauia manat que en dita Torre de Cabrera se posassen vuyt soldats, y un artiller ordinari ultra del capita y ques fes una altre Torre, alli haont se feye la Talaye y hauentse proposat en Consell no se hauia presa resolucio y hauent tornat su Ill.ºme insistir en lo mateix, fonch resolt que ates que sa Mag.º era seruit fer dita Torre y reparar lo Castell a ses costes ques procuras ab dita sa Mag.º se executas, y en dit cas si posasen 4 homens o guardes mes dels que guardauen repertidores en dit Castell y Torre noua fahedora.—(ARCH. CIT.—*Rub. n.º 3257*).

XV

Nombramiento de Castellano de Cabrera y aumento de salario en 1587

Gener 1587.—Fonch proposat que el castell de Cabrera demanaua que se elxis altre en son lloch axi per no trobarse bo de salut com per no conuenirli lo salari que se li donaua y attanent que el hauerse perdut dos vegades dit Castell en que per recuperarlo dels moros se han gastat tants millenars es stat la causa no esser lo castella persona de reputatio y hauentse parlat ab su Ill.ºm del senyor Virrey per si trobaria persona de mes calitat no se troba qui y vulla anar per menos de 250 ll. que

seria augmentar lo salari a 50 ll. mes, y fonch remes als Mag^{chs} Jurats y Sindichs Clauaris axi la nominasio com lo de augmentar lo salari. —(ARCH. GEN. HIST. DE MALL. — *Lib. Rub.* n.º 3298).

XVI

J. Masip, víctima de una emboscada de los moros en la isla de Cabrera.

(1588)

Die quinta mensis aprilis anno anat Dni. MDLXXXVIII.

Jhs. — Ill. S. Mag. SS. — Jaume Macip los die pasats fonch pres y captiuat per los moros

en la isla de Cabrera ahont seruia en aquesta Vniuersitat y a la hora y molts dies abans faja la descuberta y per star los moros emboscats fonch pres e dit es y en uia en seruey de aquesta Vniuersitat y patria ocorria en aquella y humilment Sup^a a V. M. seruisse ferli almoyna en adjutori de son rescat a la qual de mes de lo susdit deu moura a V. M. considerat que a deixat assi muller joue y set infans y la major part de aquell son fillas que per la absentia y captiuitat de aquell pateixen molta pobresa lo offici. (3). — (ARCH. GEN. HIST. DE MALL. — *Lib. Determ. Uniuers. Majoric.* 1588 ad 1590).

ENRIQUE FAJARNÉS.

DATOS PARA LA HISTORIA DE ARTÁ

MORERIA (1)

XCH

Torres de guarda o Atalayas a les costes d'Artá (1)

(1577)

El Rey y per sa Magestat lo lochtinent general.

Balle y jurats y consellers de la vila de arta. Diem vos encarregam y manam en pena de CC ll. al fisch Reyál applicadoras que vistas las presents fassau indicir vn tall de doscentas liures pagador y exigidor encontinent perque ha de seruir y seruesca per lo cost y gastos delas dos torres que de nou se han de fer alla hont per nos son stadas senyaladas y laltra se ha de acabar, y ditas doscentas liuras se distribuescan per ditas torres aportant compte de dites obres apar acomanant ho a vna persona quen tinga special carrec y que dona sufficients fermances. Datt. en Mallorca a vij de febrer MDLXXVII. = Don Miquel de moncada

ARCH. HIST. DE MALLORCA. — *Lib. de Lletres Comunes* de 1577, n.º 345, fol. xvij, v.º

(1) V. BOLLETI núm. 595.

(2) Regularment son les torres d'En Morey d'Artá y del Puig d'En Massot, les que fa referencia el document.

XCIII

Forma de socorrer a Artá per les viles de Sineu, Sant Joan y Petra

(1578)

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Amat y faels de sa Magestat Capita, Balle y Jurats de la vila de Artá. Per quant mitjensant prouissio feta per lo Illustrissim don Michel de Marrada nostre precessor lochtinent y Capita general per sa Magestat sots a xxiiij de agost del any passat MDLXXVII entre los Jurats de aqui de vna part y los Jurats de les viles de Sineu y de Sant Joan de Sineu y de Petra de part altre, sta declarat y ordenat lo orde y forma se ha de obseruar en los socorros a circa del modo de fer la despesa et als. segons en dita prouissio, per so a snpplicacio e instancia dels Jurats de la dita vila de Sineu les presents prouehides hauem ab tenor de les quals vos diem y manam en pena de CC ll. al fisch Real applicadores que vistes les presents desi aldeuant sempre que se seguiran semblants casos

(3) No hague conclusio.

en dita prouïssio continguts obseruen y obseruar fassan tot lo orde y forma contingut en dita prouïssio de la qual se vos tremet copia autentica y de aquella nos partiau com axi sie conforma a raho y justicia. Dat. en Mallorca a xiiij de agost MDlxxviiij.—Don Antoni Doms.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1577, n.º 345 fol. 253, v.

XCIV

Ordenant gran vigilancia

(1582)

Que se refors la vigilancia a les torres y atalayas y que no se deixen enganar els habitants de les parroquies maritimes de Mallorca per ço que els moros inimics desfresats de cristians penetran en les cales y ports amb intent de cautivar gent.

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Amats y faels de sa Magestat Capitans o per lur ausencia balles o lochtinents de Capitans de Luchmaior y de les altres viles y parrochies foranas maritimas de la part del pla. Per quant los capitans y arrays de las galiotas de moros que van per estas nostras mars vsen de totas astucias y cautelas que sempre stan esuellats de quin modo podran encatiuar los christians y axi aporten vna barca de quatre o sinch banchs y en ella se posen turchs y renegats vestits com a christians y entren per tots los ports y calas faent sempra tot lo mal que poden, per tant vos diem encarregam y manam en pena de CC ll. al fisch real applicadores y altres penes anos reseruades que en rebre lo present auis y tots los altres semblants que desi al deuant vos remetrem fasau fer encontinent cade vn en vostre balliu vna crida publica denunciant atots los sobredits y del que desi al deuant vos sera auisant y manat los que stiguen sempre ben apercebids y esuellats porque poch aprofitaria auisar vos de aci que vosaltres no fassau entendre en general y en particular a tots los de vostra villa y terme quis troben en peil y stan prop de mar y que sempre quei aura noues de moros fassen de reculirse en loch que no pugan rebre dany y axi be vos manam que cade semmana regonegau totes les

torres y altres lochs hont se fan guardas per haueura si aquelles se fan del modo que conue e si stan de la manera questa ordenat donantnos de aço particular auis y tan be que les guardes que stan per les torres qui continuament que stiguen en elles y que no les desemperan porque nos seguesca algun dany y remetreu lo present correu y auis per totes les altres viles maritimes ab la forma tenint acustumada y fareu pagar lo portador de son sallari acostumat. Dat. en Mallorca a xij de maig MDlxxxij.—Don Antoni Doms.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1581-82 n.º 349. fol. 137. v.

XCV

Socorrents a defensar a Artá

(1582)

Manant als Capitans a guerra de les viles obligades a socorrer a Artá que promptament amb la llur gent a ses ordes vaixen a dita vila amansada d'incursió de moros.

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Amat de sa Magestat. A esta hora quees mig die hauem rebut auis com en les mars de arta seson descuberts setza vaxells de moros per hont ha conuingut despedir les presents ab diligencia ab les quals vos diem encarregam y manam que encontinent prengau tota la gent de vostre carrech y ab aquella vos ne aneu en la vila ahont teniu obligacio de socorrer de la manera que fer teniu acostumat com axi conuinga per la bona custodia del Regne y particulars de aquell porque desta manera ab lo adiutori diuinal y bon cuidado y diligencia de tots se te confiansa no sols seran preseruats de dany y perill pero encare los inimichs seran debellats. E aso us manam fer y cumplir en pena de D ll. y altres penes a nostre arbitre reseruades. Dat. en Mallorca a xij de setembre MDlxxxij. Post datam. No defferigau vn moment la anada ab la gent de socorro a la vila ahont teniu acostumat que axi conue al seruey desa Magestat. Dat. ut supra.—Berardus Regens.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1581-82 n.º 349. fol. 159.

XCVI

Advertint perill d'incursions de moros a Menorca

(1587)

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Balle de Arta. Per quant som stats auisats ab letra aposta per lo governador de iuiza dient que alli y ha quatorse vaxells grossos de moros y en la illa ni ha sinch y per ço conuinga al seruey de se Magestat fer ho aseber a menorca per tant vos diem y manam en pena de CC ll. que vistes les presents ab gran diligencia fassau fer anel cap de farruix devuit o denou fochs de tal manera que en Menorca tingan noticia de dits vaxells de moros perque pugan fer lo que conuintra per defensio de aquella illa y donar nos breu auis de com hauereu fet ab vostra resposta al peu de les presents. Dat. en Mallorca a xj de mars MDlxxxvij.—Don Luis Vich

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1585-87, n.º 352, fol. 230. v.

XCVII

Prevenguent a les parroquies maritimes del pla de l'illa perill d'incursions de moros

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Amats y faels de sa Magestat Capitans dela ville de Lluchmaior y deles altres villes y parrochies foranes maritimes de la part del pla, o per lur absensia als balles o lochtinents. Per quant la nit pasade per la part de ponent han fets deu fochs y set vaxells que tanim auis tan en Cabrera que per tot serian deset vaxells y per lo que es necessari star ben apercebuts auisats perque no puguen fer dany algu dits vaxells, per tant vos diem y menam etc. que vistes les presents fassau fer molt bones guardes y les seentinelles doblades y tot lo demes que conue fer com de vosaltres stam confiats perque ab la aiude del Senyor y ab vostra bona diligencia sian preseruats de tots perill, fent pagar lo portador de son salari acustumat rematent lo present auis per les altres

villes ab la forma teniu acustumade y la derre-ra villa aqui arribera los rematra les presents ab se resposta perque pugam saber si faran adimplits nostres manaments. Dat. en Mallorca a x de juliol MDlxxxvij.—Don Luis Vich.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1585-87, n.º 352, fol. 288.

XCVIII

Camvi de talayes per ineptes

(1589)

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Amat de sa Magestat m.º Alberti demeto Capita de la vila de Arta. Per quant per causa dels talayers del puig den massot se cause de cada dia molts inconuenients en lo fet de les guardes que fan perque causen an confusio sens hauer hi moros y les guardes de santanyi dihuen que los talayers deles torres de manacor y del puig den massot ho causen per hont conue mudar de talayers en dita torre den massot pertant vos diem y menam que encontinent meneu anels jurats de aqui que muden de talayers en dita torre que fassen be son offici. Dat. en Mallorca a xxj de satembre MDlxxxviiiij.—Don Luis Vich.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes*. de 1589, n.º 355, fol. 141.

XCIX

El Rey e per sa Magestat lo lochtinent general.

Amat de sa magestat Capita de la vila de Arta y per su absencia balle o llochtinent. Diem vos y manam que fassau que lo talayer que haeu mudat a la talaya del puig den massot que dessi al deuant quan fara los fochs quels fassa ab teya y no ab carrix perque de axo se seguexen grans inconuenients y perso es menester fer los de teya, apres no fessen lo contrari. Dat. en Mallorca a xxvij de setembre MDlxxxviiiij.—Don Luis Vich.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1589, n.º 355, fol. 145. v.

S O B R E P O R T A L S

(1419)

Die Jouis quinta mensis Januarii anno a natiuitate Domini M.^o CCCC.^o xviiiij.^o

Die et anno predictis Retulit et fidem fecit Lehonardus Podio, preco publicus curiarum Maioricarum, se, de mandato nobilis domini Olfi de Proxida, Gubernatoris Maioricarum, ad instantiam et requisitionem Reuerendi fratris Bernardi Mager, magistri in sacra pagina, ordinis beate Marie de Carmelo, publicasse et preconitzasse, voce tube preclamgentis, per loca solita Ciuitatis, vt moris est, preconitzationem sequentem:

Ara hoiats que mana atothom generalment lo Noble mossen Olfo de Proxida, cauller,

Conseller del senyor Rey e Governador del Regne de Mallorques, Que alguna persona de qualseuol ley, condicio o stament sia no gos o presumesque tallar ofer tallar pedra en la padrera de port alt, la qual es del Monastir de madona sancta Maria del Carma de Mallorques. E asso sots pena de xxv ll. dels bens de cascun dels contrafaents hauedores, sens tota gracia e merce.

(ARX GEN. HIST. DE MALL — *Pregon*s de 1405 a 1419, fol 188.)

P. A. SANXO.

CABALLERIAS DE MAILLORCA

Caballería de ARIANY

XX Mensis Junii anno a Nativitate Domini M CCCC XXX primo.

Nos Alfonsus Dei gratia Rex Aragonum, Sicilie, Valentie, Majoricarum Sardinie et Corsice, Comes Barchinone, Dux Athenorum et Neopatrie ac etiam Comes Rossillionis et Ceritanie. Dignum arbitremur et consonum rationi, ut exhibitores gratuitorum seruiorum Nobis tam in expeditione armorum quam ad prestitorum animo liberali per rependium ofiiorum et beneficiorum ac aliarum graciaram animo liberali per rependium ofiiorum et beneficiorum ac aliarum graciaram correspondendo seruiis teneamus Nostris intimis affectibus commissis. Hac igitur consideracione ducti ad seruiicia laude digna per vos fidelem Nostrum GEORGIUM DE SANCTO JOANNE domicellum domiciliatum in Regno Majoricarum Nobis in expeditione armarum et ab diversimo de periculis persone et bonorum vestrorum diminutione pro Nostro seruiicio et honore munimine vitatis aliqualem habentes respectum et ad suplicantibus Nobis aliquibus familiaribus et

domesticis Nostris. Tenore presentis carte Nos tre cunctis temporibus firmiter valiture cum ac presens nequeamus facilius vobis satisfacere ut Nobis corde in est pro predictis licet pro predictis Plenam ex hoc non obteneretis satisfaccionem. Damus et concedimus vobis idem Georgio de Sancto Joanne domicello et vestris ad imperpetuum jurisdictionem civilem tantum in quadam domo sive honore vocata Ariañy quam seu quem habetis et possidetis in Parroquia de Petra Insule Majoricarum in allodium francum cum suis terminis et pertinetiis et super hominibus et feminis in dicta domo et honore et ejus terminis seu intra ejus terminos existentibus et domiciliatis presentibus et futuris: Ita quod vos dictus Georgius et vestri in hiis successores possitis et valeatis creare et tenere Bajulum et Sagionem in dicta domo sive in dicto honore, et iis amovere et alios de novo ponere si et cum ac toties quoties vobis et vestris fuerint,.... et de vestra et ipsorum successorum vestrorum in hiis preceserit voluntate. Et inde vos et vestri succes-

sores ac Bajulus predicti exercentis et exercere possitis et valeatis intra quocumque intra metas dicte domus seu honores existentes et domiciliatos ac terras tennentes de quibuscumque causis et questionibus jam motis et amodo movendis civilibus tantum justicie complementum sicut et pro ut allii habentes Cavallerias in dicto Regno in ipsis Cavalleriis prefactam jurisdictionem civilem tantum exercens eaque uti sunt usqueque assueti possanque de presenti ea uti et eam exercere. Nos enim vobis et vestro Bajulo super usu et exercicio ipsius jurisdictiones conferimus omnem Posse vicesque et locum nostrum trademus cum presenti, per quam mandamus quibuscumque hominibus et mulieribus in dicto honore seu intra ipsius metas habitantibus et habitaturis quatenus sententiis declaracionibus et ordinacionibus vestris et successorum vestrorum et vestris teneantur Bajuli obedientes et obtemperantes in causis civilibus tantum ut est dictum jussionibus et mandatis vestris et eorum et Bajuli vestri et ipsorum paveant et obediant tanquam nostris. Mandamus preterea Gubernatori nostro Generali nec non Gubernatori et procuratori Regio dicti Regni ceterisque officialibus Nostris dicti Regni et legati eorundem presentibus et futuris quod vos dictum Georgium de Sancto Joanne et hiis successoribus et Bajulis vestris et eorum jurisdictione civile predictam uti libere permitant nec in ea vos et vestros successores et Bajuli vestri et illarum in ea nullatenus perturbent seu contraveniant, prestant vobis et eis si oportuerit et cum eis duxeritis uxilium, consilium et favorem: tenentes innitum et inane ac nullius efficacie seu valoris si secus a quoque ipsorum fuerit quomodolibet atentatum. In cujus rei testimonium presentem vobis fieri jussimus, Nostro sigillo pendenti munita. Datum Barcinone vicesima die Junii anno a Nativitate Domini M. CCCC XXX primo, Regni que nostri sexto decimo. Rex Alfonsus. (1)

14 Diciembre de 1647 la cabrevó DOÑA FRANCISCA SUREDA Y VIVOT mujer del MAGNIFICO JERONIMO DE SAN JUAN Caballero de Alcantara la que otorgó testamento ante Juan Ribas Notario dia

14 Agost de 1663 heredandola su hijo DON JORGE SAN JUAN en

10 Marzo de 1669 la heredó DOÑA MAGDALENA SUREDA mediante acta de cesión de dicha fecha ante Juan Amengual y Juan Ribas con notarios que le hicieron DOÑA FRANCISCA SAN JUAN Y FUSTER mujer de Don Jorge San Juan, Don Miguel Ferrandell y el Magnifico Gabriel Fuster apoderados del expresado Don Jorge San Juan y dicha Doña Magdalena mediante acta ante Miguel Pons notrrio de dia

25 Febrero 1673 la cedió a su marido DON FRANCISCO COTONER caballero de Santiago: en

9 Octubre 1737 la cabrevó DON MARCO ANTONIO COTONER Marques de Ariañ: en

11 Junio 1762 la cabrevó DON FRANCISCO CAYETANO COTONER Y LLUPIA Marques de Ariañ que otorgó testamento dia 6 de Febrero de 1802 ante Antonio Lozano y Amaya y murió dia

15 de Febrero de 1802 heredándola su hijo Don ANTONIO COTONER Y DESPUIG Marques de Ariañ que otorgó testamento ante Pedro Migul Roig dia 22 de Junio de 1821 y murió dia

27 de Junio de 1821 heredándola su hermana la muy Illustre Sra Doña MARIA TERESA COTONER Y DESPUIG Marquesa de Ariañ la que la Cabrevó dia 16 de Junio de 1828 manifestando que tenia 2224 cuarteradas de extensión situada en el término de Petra y se divide en cuatro distritos: el primero comprende el lugar de Ariañ y los predios Lacova, Son Suirana, Casa Nova, el Pujol, Son Guibert, Son Guineu, Calderitx y Son Rullan. El segundo los predios Son Ferrer, Sa Coma, Son Sigala, Termenor, El Viñet, Rafal del Canoge y Son Pere Vadell. El tercero el Predio Son Doblons. Y el cuarto el Predio Gallicant. (1)

JAIME DE OLEZA Y DE ESPAÑA.

(1) Archivo Histórico libro de cartas Reales de 1430 y 1431 fol. 241

(1) Archivo de Protocolos libro de Cabrevaciones de Magnates de 1825 a 1829 fol. 202.

SOBRE L'ORDE DE LA MERCÉ EN MALLORCA

(1337 N. 1338)

Rogerus de Rouenacho etc. baiulis ville Inche et ville de Muro uel eorum alteri salutem etc. Ad instantiam commendatoris domus Sancti Saluatoris de ordine Sancte Marie Mercedis captiuorum vobis dicimus et mandamus, quatenus Petrum Cerdani et Arnaldum Cerdani, fratres, seu bona eorum compellatis ad soluendum commendatori predicto quindecim quarterias frumenti censuales allatas ad ciuitatem Maioricarum de anno preterito, nisi for-

sam esset aliud rationabiliter quod obsistat, quod si allegare voluerit prefigatis certam diem ad comparendum coram nobis post oblationem presentium computandam. Dat. ut supra (tertio nonas februaryi anno Domini M.° ccc.° xxx.° septimo N. 1338).

(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1337 a 1339, fol 15 v.º)

P. A. SANXO.

SOBRE L'ART DE L'ESMALT

I

Entre les nombroses joies que he vistes, arreu, per tota l'Espanya, amb motiu dels meus viatges de recerca per a l'Exposició Internacional de Barcelona, em deixaren fruïr la més fonda emoció els esmalts abundosos que enriquixen altars, reliquiaries, frontals, sepulcres, custòdies, càlzers..., i nombrosos objectes de luxe, corresponents a l'avior romànica i no acabats fins el segle XVII

Vull donar-ne discreta notícia als lectors del Bolletí.

Esmalt, en termes generals, és l'ornament obtingut en calent i sobre metall, mitjançant un fundent o vidre colorejat per òxids metàl·lics. Aitals òxids poden modificar considerablement el tò del vidre fússible, sense alterar la seva transparència; aleshores s'obtenen els esmalts *translúcids* dels quals en trobarem pocs exemplars veritablement notables. A voltes l'esmalt és opac, siga per la naturalesa dels materials emprats per l'art, siga per voluntat artística, o l'art químic de l'esmaltador. El blanc sempre es opac. En podré presentar alguns, coneguts per a Mallorca, que esper poder cedir a algun Museu, l'opacitat dels quals es absoluta; sobre tot es veu terriblement opac l'esmalt d'una joia del segle XIV que

reproduiré. Mitjançant el blanc, i amb addicions d'altres colors, s'obtenen les diferents coloracions fortes o suaus, baques.

Històricament parlant, trobarem l'aplicació més antiga de l'esmalt perfecte sobre els murs del Palau de Ramsés III (a Tell-el-Yehudia, dins l'Egipte) i en el frís dels arquers del Palau de Nemrod (Babilònia). Doncs es tracta d'una art força antiga.

En diversos museus i col·leccions europees es presenten sovint obres pareescudes a l'esmalt, com si en realitat ho fossin; es tracte d'obres, delitósament acabades, de l'Assíria i de l'antic Egipte. Estudis recents que s'han fet mitjançant l'exàmen analític, químic i microscòpic, demostren que aquests pretesos esmalts no són altra cosa que trocets de ceràmica vernissada o pasta de vidre magistralment engarçada.

També es diu que els grecs coneixien prou bé l'art de l'esmalt, ja que saberen revestir ne la vesta de l'estàtua prodigiosa de Júpiter, de Fidies.

Etrúria i Roma el perfeccionaren encara més. Fibules i afibllals que es troben arreu, dins els museus (especialment en el *Britànic*, de Londres), ho confirmen clarament; molts dels objectes al·ludits es trobaren principalment a

les Illes Britàniques i pertanyen al segle III, corresponent a la millor època cèltica.

Els segles V i VI ofereixen els millors esmalts bizantins, sòlids i fastuosos. Kondakof i Diehl (1) diuen que l'art de l'esmalt bizantí reproduïa l'antic procediment persa dels Sasanides; altres diuen que el procediment bizantí era el xinès. Esmalts asiàtics no n'he vist gairebé cap a Espanya.

Tal vegada els esmalts més antics de les terres ponentines de l'Europa i dels temps ja cristians siguen de factura consemblant a la dels artífexs romans. Des del segle X l'influència bizantina és una cosa clara i evident (2). La cultura carolíngia va imposar la seva art de l'esmalt, arreu, pels països llatins. Els esmalts de les terres occidentals arribaren a un grau sobirà; els que es conserven son notabilíssims, d'un modo especial els italians (3), els alemanys (4) i els francesos amb la seva célebre escola de Limoges, notabilíssima malgrat la seva reconeguda industrialització (5). Els esmalts alemanys tenen una característica ben especial, consistent en les llargues inscripcions; dins l'Alemanya, l'esmaltar constituï una veritable *art per l'art*; els esmalts són fins i sempre historiatos i sovint decorats amb escuts heràldics de bellíssima factura. Els esmaltadors francesos foren més industrials; i així trobam molts d'esmalts francesos migevals i àdhuc renaixentistes violents i treballats amb poca cura.

Durant el segle XII i següents, fins a l'en-

trada del segle XVI, augmentàren considerablement els mestres esmaltadors. El segle XII senyala la divulgació considerable de l'esmalt dins l'Europa (6). L'escola de Limoges s'inspirava sobre tot en l'art romànica, mentre que, en el Nord era més estimada l'art gòtica. Els esmalts de Limoges dels segles XII i XIII tenen com a distintiu propi, un fons blau de mar mediterrània i sovint les testes són de relleu (7).

L'art limogina fou notable fins a ben entrat el segle XV. França fou la nació que més influí a l'art espanyola de l'esmalt. Una obra notabilíssima d'esmalt és la famosa arqueta de la Seu d'Osca (n.º 2.324 del Catàleg de l'Exposició, la fotografia de la qual donarem als nostres lectors.

Quant a les aportacions d'esmalts *champlevées* a l'Exposició Barcelonina no trobam altra obra veritablement notable que la dubtosa arqueta d'Astorga (n.º 1.202 del Catàleg). Es tracta d'una arqueta d'argent repujat i daurat, enriquida amb vidres de colors que tenen una remembrança determinada de la tècnica bizantina. No obstant cal preguntar-se: Es tracta de veritables esmalts? No s'ha fet dins el laboratori l'oportú exàmen analític, i discretíssims arqueòlegs dubten de què es tracti d'un veritable esmalt el que decora l'arqueta d'Astorga. Així i tot, l'arqueta d'Astorga és una peça de primer orde; es tracta d'una obra admirable que bé es pot comparar artísticament als millors dels esmalts. Pertany al segle X, i fou donada a la Seu d'Astorga per Amós III.

En el pròxim article parlarem dels esmalts *champlevées*, abundants a Espanya i per tant foren abundosos també a l'exposició de Barcelona.

FRANCESC SUREDA I BLANES

Osca, Juliol de 1930.

(1) KONDAKOF, *Histoire et mon. des émaux byzantins*. (Francfort, 1892); DIEHL, *Justinien et la civilisation byzantine au siècle VIe.*; *Mannel d'art byzantin* (1910.)

(2) LABARTE, *Recherches sur la peinture sur émail* (Paris, 1865.) SCHULTZ, *Der byzantinische Zellschmelz* (Francfort, 1890). *Fischer The Art of Enamelling upon Metal*. (Londres 1906.) Etc.

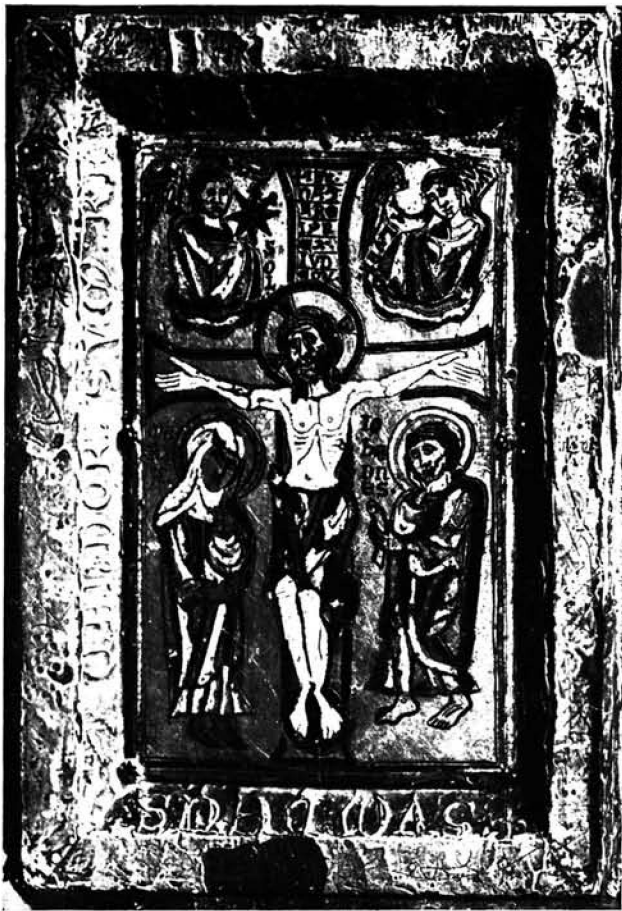
(3) Tal volta l'obra més important siga el frontal de Sant Ambrós de Milà firmat pel Wolvinus, construït per encàrrec del Bisbe Angilbert.

(4) Entre els antics esmalts alemanys son famosos els de les creus de les abadesses Matilde i Teófan (Essen); la Creu de Gisela (Munich); l'Evangeliari d'Enric II (Munich); i la Corona anomenada de Carl Many (Vienna.)

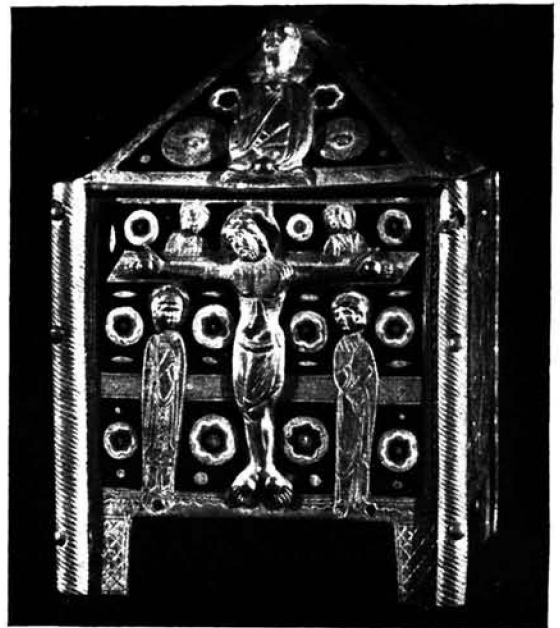
(5) Els de la tomba de Godofrid de Plantegenet (Museu de Mans); retrat de Montmorency (Louvre i el triptic de la Seu de Saragossa firmat per Pere Raymond. Aquest no es volgué deixar exposar a Barcelona.

(6) Les obres més notables es troben a Colònia, Aquisgran, Hildensheim, Lieja, Namur, etc.

(7) Joies preuades de Limoges es conserven a la Seu de Chartres, Cahors, Aquisgran, etc. en els museus de Cluny, del Louvre y de South Kensington (Victoria y Albert, Londres), etc. No puc oblidar el célebre frontal del Monestir de Silos, del Museu de Burgos, ni l'e tatua jacent del Bisbe Maurici (Seu de Burgos) solament comparable a la del Comte de Parbke de l'Abadia de Westminster.

MISSAL DE SANT RUF
de la Seu de Tortosa.— Segles XII i XIII.—Obra catalana.
Conté un Códex preciosament miniat, Segle XII.

Arqueta esmaltada de Limoges de la Parròquia
de Fitero. Segle XII.

Diario de don Gaspar Melchor de Jovellanos

EN EL CASILLO DE BELLVER

(ACABAMENT)

APENDICE

Muntaner (P. Fr. Bruno), Prior de Valldemuza.
 Manuel (Fray) Bayeu, monje.
 Montis.
 Martorell.
 Mauleon (El Caballero), hermano del militar.
 Mas (Jaime).
 Ortiz..., Monje en Valldemuza.
 Planes (Leonardo), vecino de Palma, literato.
Pascuala (la) ... de Palma.
Pedro ..., Subdiácono en Valldemuza.
 Puech.
 Pieras (Gabriel), Conductor del correo mallorquin a Barcelona.
Palacios (Marquesa de).
 Padrina (Miguel Juan de), Sacerdote en Felanitx.
Regente de Palma muerto en ...
 Roig (Doctor), Cura de Felanitx.
Romana (Marquesa de la).
Regenta (La Viuda).
 Roncaldier (Josef), (a) *El alemán*.
 Salas (Bárbara), hermana de la Marquesa de la Romana, prometida de D. Tomas de Veri.
 Sureda cuñado del General Vives.
Sollerie (Marquesa viuda de).
 Sureda (Isabel), hija del *Marqués de Vivot*.
 Sureda (Juan). *Marqués de Vivot*.
 Seguíe.
 Talladas (Doct.), Presbítero.
 Tomás (Francisco), Escultor en Palma.
 Tomás (Fr.), Diácono en Valldemuza.
 Victorica (Miguel Antonio), Fiscal de la Inquisición en Palma.
 Villafranca (P.^o), Capuchino, encuadernador de libros en Palma.
Vivot (Marqués de), D. Juan Sureda.
 Viel (o Biel), Barbero de Jove-Llanos.
 Villon (ó Billon), Vecino de *Cala Mayor*.
 Zaforteza (Juan), Prior del Consulado de la Lonja.

IV.—Amigos, parientes y conocidos de Jovellanos de fuera de Mallorca.

Amiga de la monja—La Priora del Convento de Agustinas de Gijón.
Amiga (La)—La Condesa de Montijo.
Amigo de cerca del Buicio.
 Arias de Saavedra.
Amiguito (El)—D. Manuel Alonso de Viado, gijonés, antiguo alumno del Real Instituto Asturiano.
 Arguelles.—V.^o Rodriguez Arguelles.

Alvar Gonzalez Zarracina (José)—Profesor del R.¹ Inst. Asturiano.

Angel (Don) Perez—Profesor de dibujo del Real Inst.^o Asturiano.

Baltasar (Don)—V.^o Gonzalez de Cienfuegos.

Bautista (Don)—V.^o Capó.

Bayeu (Francisco)—Pintor en Zaragoza, hermano de fray Manuel.

B. R.—Iniciales de D. Baltasar Ramon Gon.^z de Cienfuegos y Jove-Llanos.

Collugarin..... paisano gijonés (corresponsal encubierto).

Colasín—Don Nicolas de Llano Ponte, T.^{te} Coronel en Astúrias.

Candastín (El)—Don Carlos Gonzales de Posada, Canónigo de Tarragona.

C. de P.—Iniciales del Conde de Peñalba. sobrino de Jove-Llanos.

Canónigo (el Sr.)—D. Carlos Gonzales de Posada.

Coloradin (el)—probab.^{te} Don Francisco Gon.^z de Cienfuegos, sobrino de Jove Llanos, canónigo en Sevilla.

Chepe?.....

Domezain (Francisco Ant.^o)—Intendente que fué de la Audienc. de Sevilla.

Editor (El)—D. Juan Ag.ⁿ Cean Bermúdez.

Gonzales de Cienfuegos y Jove Llanos (Don Baltasar Ramón)—Sobrino predilecto de Jove Llanos, y su heredero.

Gonzalez de Cienfuegos y Rua (Ventura)—hija del Conde *Marcel de Peñalba*.

Garcia de la Fuente (Domingo)—Mayordomo de Jove Llanos.

García de la Fuente (Juan)—Hermano de D. Domingo que estuvo en Bellver en Marzo de 1806.

García (Valentin)—Capellán y Secretario del obispo de Barcelona Diaz de Valdés.

Jacinto (Don)—Jacinto Roque Lorenzana, sobrino de Jove Llanos é Intendente en León.

Joumard (Santiago)—Corresponsal en Barcelona.

Lugarin (el del)—alusión al gijonés Don Miguel Martínez Marina, ó á Don Pedro Manuel de Valdés Llanos.

Ll. . inicial de Llaguno, (D. Eugenio de Llaguno y Amírola).

Martinez Marina (Manuel)—Amanuense y paje de Jove Llanos.

» (Juan)—hermano del anterior.

» (Pedro—Ad Vincula—hermano del anterior.

» (Miguel)—padre de los anteriores.

» Maestro de S.^a Doradia en Gijon.

» (Francisco)— Canónigo de San Isidro, escritor, hermano de D. Miguel.

Monte Agudo (Francisco)—Corresponsal en Madrid.

Monja (la)—D.ª Josefa Jove Llanos, hermana de Don Gaspar.

M. de C.—iniciales del Marqués de Caballero.

Novio artillero (el)—D. José Maria Gonzalez de Cienfuegos y Jove Llanos, sobrino de D. Gaspar.

Oscos (el de)— D. Romualdo Mon y Velarde arzobispo de Tarragona.

Periquín—Pedro García Arguelles, Catedrático de Dibujo en el Instituto.

Patrón (el)— Juan José Arias de Saavedra.

Patrona (La)—Sor Manuela Antonia del E. S.^{to} Priora de las Agus.^t de Gijon.

P. P.—iniciales de *Pepa* (hermana de Jove Llanos) ó de *Pepe* (D. José Cienfuegos.)

Rogliani (Juanita) ... de Madrid.

Rodríguez Arguelles (José)—Gijonés, encargado de asuntos en Madrid.

Sobrino artillero (el)—D.ⁿ José María Gonz.^z de Cienfuegos y JoveLlanos.

Teresa (Doña) del Rosal—pseudónimo de D. Pedro M. de Valdés Llanos.

Tocaya (la)—pseudónimo de Don Baltasar Gonz. de Cienfuegos.

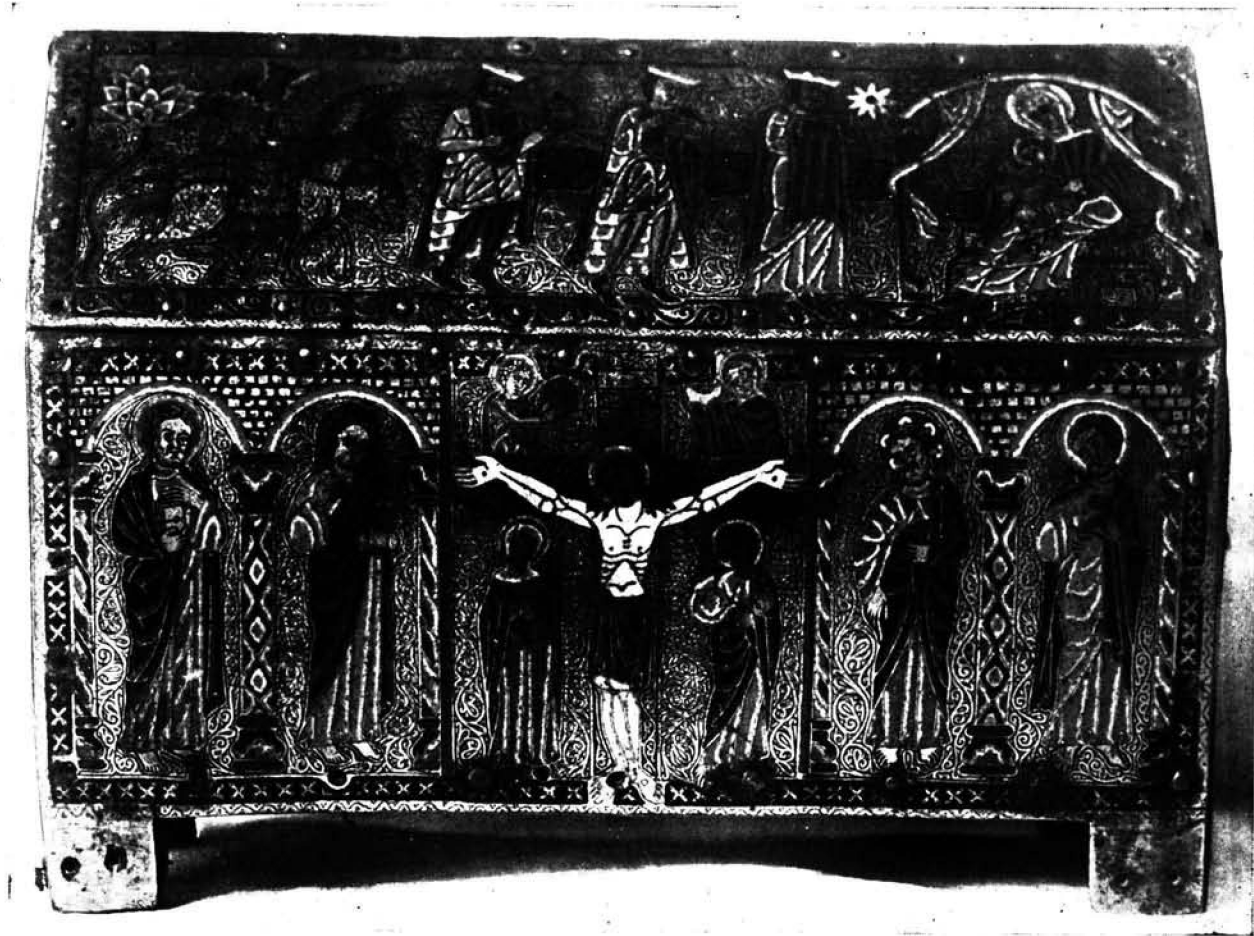
Viudo (el)

Vⁿ (D.ⁿ)—Vid. Valentin García.

IV.—Militares

Andreu de Borbon.

Ains (*Baron de*), de Borbón.

ARQUETA DE LA SEU D'OSCA

Esmalt limogès notabilíssim on es romp la monòtona sinfonia dels blaus i verds característics de l'Escola de Limoges
Segle XII a XIII

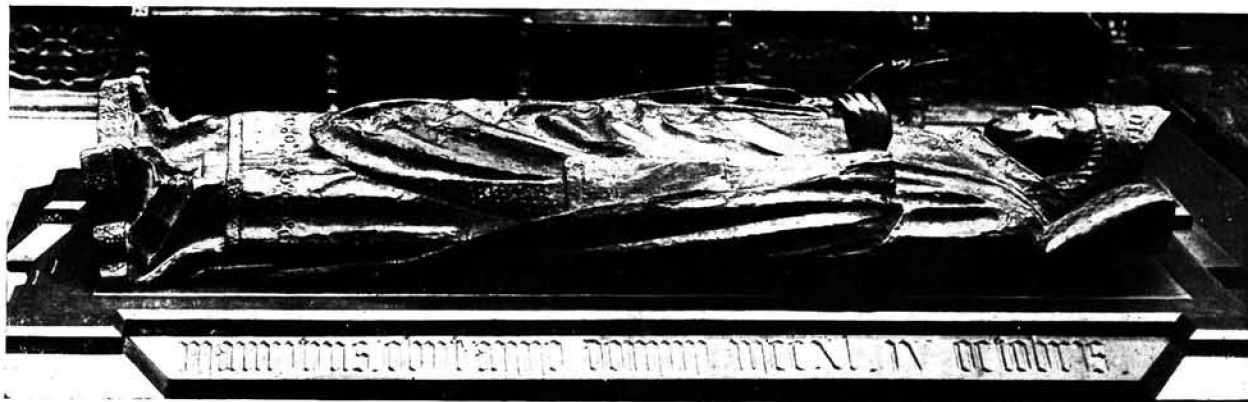

FIGURA JACENT DEL BISBE DON MAURICI
(† 1238) prodigiosa obra d'esmaltaria. S. XIII. Escola de Limoges.

Almela—Teniente.
 Belmont—Capitan de Borbón.
 Breuil (du)—Capitan de Borbón.
 Boasá (i Boisat)
Brest (Baron de)—Capitan de Borbón.
 Bestchart (Francisco)—Capitan de Suizos.
 Bruch (Bruck, Pruck) Juan—Alferez de Suizos.
 Brayer—Suizo de *Courten*.
 Briz—Teniente.
Bach-anar, mote del viejo alf. Masiá de Borbón.
Bellpuig (Dameto, *Marqués de*) Coron., el de Milicias.
 Castelmaure (Luis).
 Caux (Henrique Roger de)—Borbón.
 Cros (Juan du)—Capitan de Borbón.
 Cabrinety—Capitan de Suizos.
 Cric (Bernardo—Alf. Suiz. Best.
 Cabrinety, menor.—Alf. Suizos.
Campo Franco (Marqués de)—Vid. *Riedmaten*.
 Candés (Juan)—Teniente de Borbon.
 Copahan (Bonifacio)—Capitan Suizos.
 Cric (Meynardo)—Teniente de Suizos.
 Chicheri (Francisco)—Capitan Suizos.
 Chévron ó Chebron...
 Christen (Julio)..... Capitan Suizos.
 Duiwel (Conrado)—Capitan Suizos.
 Estenóz (Ignacio)—Capitan.
 España (de)...
 Freire—Teniente Coronel.
 Ferrer—Alferez Borbón.
 Fournas (Blas de).
 Fraseri ó Faseri—Teniente Borbón.
 Feé (Alberto)—Teniente de Suizos.
 Fechel ó Feshel (Luis)—Teniente Suizos.
 Farpin—Capitan Suizos.
 Gabusi ó Gabuci—Alferez Suizos.
 Hediger (Juan)—Teniente Suizos.
 Hediger (José)—Alferez Suizos.
 Hermam (Miguel)—mallorquin Alf. Borbon.
 Har (Cristóbal)—Teniente Suizos.
 Heller (Carlos)—Teniente Suizos.
 Iraola.
 Jaume ó Jayme (Gabriel)—Alf. Borbón.
 Jougart (Claudio de)—Alf. de Borbón.
 Kenel (Luis)—Capitan Suizos.
 Le Roy (Josef)—Capitan Suizos.
 Landaburu—Alferez Borbón.
 La Calprade (Juan)—Alf. Borbón.
 La Genet...
 La Cost.—Alf. Borbón.
Mauleon (Vixconde de)—Borbón
 Masiá (Francisco) menor—Alf. Borbón.
 Masiá (Carlos) mayor—Alf. Borbón.
 Masiá (el viejo).—Alf. Borbón.

Noguer.

Noailles—Teniente Borbón.

Nenis, mote del oficial Richenbach.

Omlin (Domingo.)

Orrios (Juan Ant.º de)—Secretario de la Capitanía Gral. de Mallorca.

Piemilán (Guillermo).

Parent—Teniente de Borbón.

Preisac (*Conde de*)—Borbón.

Paire—Teniente de Borbón.

Ricafort (Vicente)—Teniente voluntario Aragón.

Riera—Alferez Borbon.

Richenbach (Francisco)—Alferez Suizos.

Riedmaten (Marques de Campo Franco)—Teniente Suizos Court.

Reding—Alferez Suizos.

Rentier.—Alferez Borbón.

Switer (Melchor)—Teniente Suizos.

Straw (Francisco)—Teniente Suizos.

Saint-Cric—Alferez Borbon.

San Simón (Marques de)—Capitan Borbón.

Salas (Juan)—Brigadier.

Samaniego—Cirujano del Regimiento de Borbón.

Tiruel (error; por Durwel.)

Torre—Capitan voluntario Aragón.

Valle (Gerónimo)—Ayudante de Plaza.

Voleven (Josef)—Alferez Suizos.

Veri (Tomás de), mallorquin—Teniente Coronel.

Valadou—Alferez Borbon.

Ziebas—Alferez Suizos.

V.— Lugares de la Isla, visitados por Jovellanos en sus paseos.

Aguas-dulces.

Andraitx.

Bendinat.

Bonanova.

Casas de Génova.

Casa nueva de Biel.

Casa del Retiro.

Casas del bon Fadri.

Can Bey.

Can Frau.

Can Vilella.

Cala mayor.

Calviá.

Corp mari.

El Bosque.

El Rafal ó Rasal.

El Torrente.

El Molinar.

Estellenchs (término.)

Jardin de Villalonga.

La Cuarentena (ó El Lazareto.)

Los Molinos de Santa Catalina.

La Real.

La Riera.

La Vileta (en S.^a Cruz)

Masanella.

Perinofre.

Portopi.

Puente de Jesús.

Polvorín (La Pólvora.)

Puente sobre el foso de Palma.

Puerta de San Antonio.

Sa Cova.

Sa Taulera.

Son Berga.

Son Boté.

Son Bono.

Son Quint.

Son Maxi.

Son Fornari.

Son Dureta.

Son Pizá.

Son Mox ó Moix.

Son Moix blanc.

Son Dameto,
 Son Llodrá.
 Son Riera.
 Son Cigala (término.)

Son Armadans.
 Son Sureda.
 Son Puigdorfila.
 Valle de los lirios.

Por la copia y apéndice
 JUAN LLABRÉS BERNAL.

DESCRIPCION DE LAS MONEDAS

DE LA

REPUBLICA ROMANA

POR

LUIS FERBAL Y CAMPO

<p>Hacia el año 40. Acuñaciones en Oriente como IMP de Q. Atio (256).
 Acuñaciones en Asia como IMP de Cn. Domicio (604).
 Acuñaciones en Oriente como IMP o PROCOS de L. Munacio (986-987).
 Acuñación en España como IMP de Domicio (601).</p> <p>Entre los años 40 y 35. Acuñaciones como IMP de Antonio (214 a 216)</p> <p>» » » 40 y 38. Acuñaciones en Zante de un Q (uestor): C. Sosio (1297).
 Acuñaciones en Sicilia por L. Sempronio (1258).
 Acuñaciones en Oriente como IMP: M. Antonio (217-218), P. Ventidio (1393).
 Acuñaciones en España de Q. Nasidio (1010-1011).
 Acuñaciones en Corcira de L. Proculeyo (1187-1188).
 Acuñaciones ordinarias de Q. Voconio (1433-1434).
 Acuñaciones extraordinarias con Q DESIGN (6 DESIG) S. C. de Q. Voconio (1432 a 1435).
 Acuñaciones como COS DESIG de M. Vipsanio (1428 a 1430).
 Acuñaciones extraordinarias con</p> | <p>Q D (6 Q DESIG) y con Q DES (6 Q DESIG) S. C: Ti Sempronio (1255 a 1257).</p> <p>Hacia el año 36. Acuñaciones en Sicilia como PRAEF CLASS ó COS DESIG de L. Sempronio (1250-1260).
 Acuñaciones en Oriente como PRAEF CLASS ó PR DESIG de L. Calpurnio (400 a 412).
 Acuñaciones en Sicilia como PRAEF CLASS ó PRO PR PRAEF CLASS de M. Opio (1045 a 1049).
 Acuñaciones en Sicilia de M. Opio (1044).
 Acuñaciones en Oriente como PRO PR de C. Fonteyo (671)</p> <p>Entre los años 36 y 34. Acuñaciones de M. Antonio (219 a 221)</p> <p>Hacia el año 34. Acuñaciones de M. Antonio (222-223).
 Acuñaciones en Zante como IMP de C. Sosio (1298)</p> <p>Entre los años 34 y 31. Acuñaciones de M. Antonio (224-225).
 Acuñaciones en Oriente de un Q (uestor): M. Junio (807)</p> <p>Entre los años 33 y 30. Acuñaciones de Octavio (748 a 761).</p> <p>Hacia el año 32. Acuñaciones en Zante como COS de C. Sosio (1299-1300).</p> |
|--|--|

- Hacia el año 30. Acuñaciones en Africa como IMP de L. Pinario (1098-1099).
Acuñaciones en Oriente de D. Turilio (1365) alguna de cuyas monedas es anónima (1365).
Acuñaciones de M. Antonio (226 a 228), Octavio (762 a 772).
- Entre los años 31 y 29 Acuñaciones en la Galia de Carinas (414).
- Hacia el año 30 Acuñaciones en Africa como IMP de L. Pinario (1100 a 1102).
- » » » 28 Acuñaciones de Octavio (773 a 783).
- » » » 27 Acuñaciones en Africa como IMP de L. Pinario (1103).
Acuñaciones con S. C de M Vipsanio (1431).
- Entre los años 25 y 23 Acuñaciones en España con LEG PROPR ó LEG de P. Carisio (423 a 432).
- Entre el año 20 Acuñaciones ordinarias de L. Aquilio (238 a 248), L. Caninio (410 a 413), M. Durmio (605 a 613), P. Petronio (1070 a 1089).
- » » » 19 Acuñaciones extraordinarias con EX SC ó SC de Q. Rustio (1222-1223)
- » » » 18 Acuñaciones ordinarias de C. Antistio (181-182), C. Cornelio (558-559), C. Sulpicio (1314 1315).
- » » » 17 Acuñaciones ordinarias de P. Licinio (835-836), C. Mario (930 a 935), M. Sanquinio (1228 a 1229)
Acuñaciones con SC de P Licinio (837 838), M. Sanquinio (1230 a 1232).
Acuñación del FLAMEN MARTIALIS L. Cornelio (560)
- Hacia el año 16 Acuñaciones ordinarias de C. Antistio (183 a 187), L. Mescinio (953 a 958), L. Vini-
cio (1425 a 1427).
- » » » 15 Acuñaciones ordinarias de Cn. Calpurnio (404), Cn. Calpurnio (403) con L. Naevio y C. Plotio.
Acuñaciones con SC, de Q.
- Aelio (129 130), Q. Aelio (131 a 133) con Anio y C. Silio, C. Asinio (252 a 254), Cn. Calpurnio (405 a 407), C. Casio (443 a 445), C. Galio (695 a 697) L. Naevio (1006 a 1008), C. Plotio (1125 a 1128), T. Quinctio (1202 a 1204), T. Sempronio (1261 a 1262).
- » » » 12 Acuñaciones con SC: Apro-
nio (235 con Cornelio, Galo y V. Valerio, P. Lurio (863-864), M. Maecilio (870), Maianio (887), A. Licinio (839), C. Mar-
cio (921-922), S. Nonio (1015), M. Salvio (1226), V. Valerio (1385-1386).
- » » » 9 Acuñaciones con SC: P. Be-
tilieno (327), Clodio (471 a 473) con L. Livinio y T. Statilio, C. Naevio (1009), C. Rubelio (1210), C. Valerio (1387).

Con estos magistrados terminan las acuñaciones de monedas de la época republicana: en adelante no aparecen ya en las monedas nombres de trunviro monetarios.

CAPITULO IV

Descripción de las monedas sin nombre de Magistrado.

1.º Monedas acuñadas en el S de Italia.

17—n.º 1 Cabeza barbuda con casco de Marte a derecha; detrás ramo de encina con una hoja y una bellota. Reverso: Cabeza con cuello de caballo con brida a derecha; detrás espiga; debajo en cartela ROMANO. Plata: peso medio 7'3 gr. Ceca probable. Suesa. Valor 20.

2. Cabeza con casco de Minerva a izquierda. Reverso: tipo del n.º 1 sin la espiga; detrás ROMANO. Cobre: p. m. 4'6. Valor aprox. 3. Ceca probable. Suesa.

3. Cabeza imberbe diademada con la piel de león atada al cuello y la clava sobre el hombro de Hércules a derecha. Reverso: Loba amamantando Romulo y Remo a derecha debajo ROMANO. Plata: 7'15 gr.: Capua. V. a 25.

4. Cabeza laureada de Apolo a derecha ó izquierda. Reverso: León, rompiendo con las fauces un venablo sobre el que apoya la pata

delantera izquierda, a derecha debajo ROMANO. Cobre: 10 gs.: Capua. V. a 2.

5. Tipo del n.º 4 a izquierda: delante ROMANO. Reverso: Caballo al galope, con estrella de cinco puntos encima, a derecha. Plata: 6'8 gs. Arpi: V. a 15.

6. Cabeza con casco que acaba en cabeza de águila de Minerva a derecha: detrás un símbolo. Reverso: Victoria medio desnuda, llevando palma larga de la que suspende con cintas una corona de laurel, a derecha: delante letra griega ó dos: detrás ROMANO Plata: 6'5 gs.: Asculum: V. a 15.

Los símbolos del anverso y las letras correspondientes del reverso son: Caduceo y AA; rama con flor y EE; certo y X; Clava y H; Cornucopia y K o L; palo nudoso y MM; tripode yoo.

7. Cabeza con casco de Minerva a derecha: delante ROMANO. Reverso: Águila con las alas abiertas posada sobre rayo y mirando a derecha, de frente: delante meta o clava o espada y ROMA: exergo K. Cobre: Cosentia: V. a 50.

8. Tipo del n.º 4 a derecha. Reverso: Toro con cabeza humana coronado por victoria que vuela sobre él: (O) NAMO (R). Cobre: 5 gs. Nápoles: V. a 5.

9. Anverso como el anterior. Reverso: Mitad anterior de un toro con cabeza humana a derecha: encima ΠΝΑΙΠΝ. Cobre: 3'2 gs.: V. a 20.

10. Águila con las alas extendidas con rayo en las garras y mirando a derecha, de frente. Reverso: Pegaso galopando a derecha: debajo a veces ROMANOM. Cobre rectangular 1610'99 (con leyenda) y 1542 (sin ella): Luceria: V. a 1200.

11. Cabeza con casco adornado con tres penachos, de Minerva de frente. Reverso: Buey golpeándose costado con la cola, a derecha: encima caduceo o L. exergo ROMA. 256 a 322 gs. V. a 600 ceca probable: Luceria.

12. Cabeza imberbe tocada con la piel de león de Hércules a derecha: debajo clava: delante L. Reverso: Pegaso al galope a derecha: encima E o clava: debajo ROMA. Semi-uncia: 7'68 gs. (con E) y 3'17 (con clava): Luceria: V. a 5.

13. Cabeza con casco de Minerva a derecha: debajo L. Reverso: Ginete corriendo a izquierda: entre las patas T: detrás S: debajo ROMA. Plata: 1'3 gs. Luceria. V. a 5.

14. Tipo del anterior peso debajo del anverso dos puntos y la L. delante. Reverso: Los Dioscuros con las espadas en alto al galope a derecha: debajo de los caballos T: exergo ROMA. Sextans. 7'87 a 12 gs. Luceria. V. a 5.

15. Cabeza diademada con el pelo en tres trenzas sobre la nuca, de Juno a derecha: detrás.... Reverso: Hércules joven preparándose a golpear con la clava a centauro que está delante de él a derecha y al que tiene asido por los cabellos: delante....: debajo ROMA. Triens: 58 gs. Suesa. V. a 20.

16. Cabeza joven con piel de león de Hércules a derecha: detrás.... Reverso: Toro saltando sobre una serpiente a derecha: encima.... y sobre ellos (menos en la moneda más pesada) espiga. Quadrans debajo ROMA. 5, 15, 25 y 40 gramos. V. a 5, 8, 8. 12. Suesa.

17. Loba amamantando Romulo y Remo a derecha debajo.. Reverso: Cuervo teniendo flor en el pico a derecha: detrás.: delante ROMA. Sextans: 27 gs. Suessa. V. a 5.

18. Cabeza radiada del Sol de frente: a izquierda o Reverso: creciente con las puntas hacia arriba y entre ellos o entre dos astros de ocho puntas: debajo ROMA. Uncia 3'5 y 12 gr. Suessa: V. a. 2.

19. Cabeza imberbe con casco en que está representada una quimera, de Marte a derecha. Reverso: tipo del n.º 1 con hoz en vez de espiga y ROMA sin cartela. Plata: 7 gr. Suessa V. a. 12. Otra de cobre: 2'75 gr. V. a. 8.

20. Como el anterior sin la quimera. Reverso como el anterior pero palma en vez de hoz y la leyenda delante y no debajo. Plata. Suessa. V. a 12.

21. Doble cabeza imberbe y laureada de Jano. Reverso: Jupiter semidesnudo con cetro y lanzando el rayo en cuadriga al galope guiada por la Victoria a derecha: debajo ROMA en hueco o en relieve en cartela. Plata: 6'08 a 6'86 (ROMA incusa) y 5 a 6'80 gr. (ROMA de relieve) Capua. V. a 10 Otra moneda con la cuadriga a la izquierda y ROMA de relieve sin cartela: plata: 2'22 a 3'42 gr. V. a 10.

22. Busto coronado de torres de una Diosa a derecha. Reverso: Ginete blandiendo látigo al galope a derecha: Cobre: 6'8 gr. V. a 5' Capua.

23. Cabeza imberbe con casco de Marte a derecha. Reverso: Caballo al galope a derecha: encima clava (que también se ve detrás

del anverso: debajo ROMA. Plata: 6'55 gr. Arpi. V. a. 20. otra de cobre: 2'85 a 3'16 gr. V. a. 3.

24. Cabeza laureada de Apolo a derecha. Reverso: Caballo libre al galope a izquierda: encima ROMA. Plata: 3 2 y 6'3 gr. Arpi. V. a. 12. Otra de cobre cuyo caballo parece llevar brida: 3'10 gr. V. a. 3.

25. Cabeza con casco que acaba en cabeza de aguila de Minerva a derecha. Reverso: Perro levantando la pata izquierda andando a derecha: debajo ROMA Cobre 1'5 gr. Larino V. a. 3.

26. Cabeza con casco de Minerva a derecha. Reverso: guerrero desnudo con casco y llevando clava y trofeo a izquierda: delante S: detras ROMA. Cobre: 4'17 gr. Capua. V. a. 5.

27. Cabeza joven con barba laureada a derecha. Reverso: Loba amamantando a Romulo y Remo a derecha delante de higuera: debajo ROMA. Cobre: 3'31 gr. V. a. 3.

28. Cabeza radiada del Sol a derecha. Reverso: Proa a derecha: debajo ROMA. Cobre: 3'18 gr. V. a. 3, Capua.

29. Busto con casco y paludamento de Minerva a derecha. Reverso sin tipo: en centro ROMA. Cobre: 1'20 a 3'36 gr. V. a. 2. Capua.

30. Doble cabeza imberbe y laureada de Jano Reverso: Dos guerreros uno barbudo y con clamide griega que lleva una lanza larga y el otro imberbe con vestido romano y lanza corta, extienden las manos derechas sobre un cerdito que tiene en brazos en medio de ellos un hombre con la rodilla izquierda en tierra: debajo ROMA. Oro: 3'41 y 6'86 gos. Capua. V. a. 250 y 300.

31. Cabeza barbuda y con casco de Marte a derecha: detras xx, xxx ó L X. Reverso: Aguila con las alas extendidas con rayo entre las garras a derecha: debajo ROMA. Las piezas con L X en el anverso llevan a veces en el reverso un símbolo: ancora palo, con nudos, corona, estrella, hierro de lanza, pentagono). Oro: 1'07 a 1'13, 2'2 a 2'26, 3'28 a 3'40 respectivamente. Capua. V. a. 60, 200 y 60.

2.º Monedas Acuñadas en Roma.

- 18.—nos. 32. As, Semis, Triens, Quadrans, a Sextans, Uncia con la proa a derecha con signo de valor y sin ROMA. (ver: Cap. I n.º 5). Son las piezas de los sistemas libral y semilibral. Valor aproximado 12, 10, 8, 5, 3, 3.

38. Decusis, Tripondio, Dupondio a As, Semis, Triens, Quadrans, 46. Sextans, Uncia, con signo de valor Solo el Sextans y la Uncia llevan sobre la proa ROMA. (ver: Cap. I n.º 5). Son las piezas del sistema triental. Valor aproximado: 800, 300, 200, 12, 12, 10, 6, 4, 4.
47. Denario, quinario, sextercio de a los Discursos (ver: Cap. I n.º 8.)
49. Llevan ROMA (alguna vez en hueco en el denario). V. a. 10 (incusa), 2, 2, 3.
50. Denario de la biga de Diana
51. (v. Cap. I no 9) V. a. 2 Denario de la biga de la Victoria
52. a (v. Cap. I no 9) V. a. 2 Doble victoriato, victoriato y medio victoriato (v. Cap. I n.º 8.) El victoriato lleva a veces incuso nombre de ceca. V. a. 500, 3 (incusa), 2, 2.
55. As, Semis, Triens, Quadrans, a Sextans, Uncia: sistema sextantario con ROMA y que pueden llevar, como las monedas de plata descritas, símbolos, letras, sílabas y nexos (v. Cap. II n.º 11) V. a. con símbolos: 2 a 10 (denario Dioscuros); (quinario Dioscuros), 2 a 5 (denario Diana), 3 (quinario Diana), 3 (Victoriato), 5 (semivictoriato), 1 a 5 (as), 1 a 5 (semis), 1 a 3 (Triens), 1 3 (quadrans), 1 (sextans), 1 (uncia); con letras: 2 a 5 (denario Dioscuros), 2 a 5 (quinario Dioscuros), 2 (sextercio Dioscuros), 2 a 5 (denario Diana), 2 (Victoriato), 3 (semi victoriato), 1 a 5 (as), 20 (dextans). 1 a 3 (Semis), 15 (quincunx), 2 (Triens), 2 (quadrans), 1 (sextans), 1 (uncia). El dextans y el quincunx no se encuentran sin letras. Para su descripción: v. Cap. I n.º 6.
61. Dupondio, As, Semis, Triens, a. Quadrans, Sextans, Uncia: sistema uncial con ROMA excepto el dupondio: v. Cap. I n.º 6 V. a. 50, 1, 1, 1, 1, 1.

68. Denario con anverso normal; reverso; Diana con carcaj en el hombro y con antorcha larga en biga de ciervos corriendo a derecha; debajo creciente: exergo ROMA. V. a. 3.
69. Denario, Cabeza con casco con alas y plumero largo de Roma a derecha; detras X debajo ROMA. Reverso: Roma sentada sobre clipeos a derecha con casco y cetro contempla la loba con Romulo y Remo que está delante de ella; a cada lado cuervo que vuela hacia Roma. V. a. 3.
70. Denario. Cabeza laureada de Apolo a derecha; debajo rayo. Reverso: Jupiter lanzando rayo en quadriga galopando a derecha. V. a. 2
71. Sextercio y medio. Como el anverso anterior sin rayo: a veces IS. Reverso: Victoria coronando trofeo a derecha: exergo ROMA. Puede llevar en el reverso el simbolo 4 antorchas, letras, cifras ó puntos. V. a. 3.
- 3.º *Monedas acuñadas por orden del Senado.*
- 19.— 75. As. Semis Triens, Quadrans a normales pero sin ROMA y 75. encima de la proa L (ege) P. (apiria) D (e) A (ere) P. (úblico) V. a. I. I. I. I.
- 2.º *Monedas con simbolos que indican lugar de acuñación ó nombre de Magistrados.*
- 20.— 76 a Véase capitulo II n.º 11 87.
- 3.º *Monedas con letras simbolos o nexos que indican lugar de acuñación o nombre de magistrado.*
- 21.— 88. a Véase Capitulo II n.º 11. 101.

CONSTITUCIONS E ORDINACIONS DEL REGNE DE MALLORCA

(CONTINUACIÓ)

QUE EL NOMBRE DE CONSELLERS SIA
ABAIXAT A CENT

(1373)

En nom de deu nos en Pera per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Serdenya e de Corsega e comte de Barchalona de Rossello e de Cerdanya. Attenents que per experiencia quies maestra ferma e ensenyadora deles coses. E la qual deles coses passades nos instruen ales coses esdeuenidores appar que la ordinacio obseruada tro assi en lo Regne de Mallorques sobra nombre deles persones qui han avenir a esser algran conseyt dela Ciutat de Mallorques e sobre la eleccio dels sis jurats qui son elegits cascu any en lo conseyt dela dita Ciutat segons la qual ordinacio de cascu de IIII. estaments

que ha en la Ciutat aquella so es stament de caualers stament de Ciutadans stament de mercaders e stament de manestrals son ordenades XLVI persones qui son en nombre CLXXXIII persones ultra los dits VI jurats e mes auant segons la dita ordinacio entots los grans conseyls han auenir de cascuna vila per parroquia o loch fora la dita Ciutat qui son en nombre XXXIII, dues persones qui son LXVI persones axi que applegat lo dit gran conseyt entre dins e de fora son CCL. persones ultra los dits VI jurats es fort dempnosa sumptuosa e perillosa ala cosa publica dela dita Ciutat e del dit Regne. Con ab gran difficultat en lo dit gran nombre se ajusta lo dit gran conseyt esegueexen sen molts dampnatges cor per tarda daquels qui son appellats aldit conseyt seperden molts affers que nos desembarquen ab temps segons que la qualitat daquels reque-

ria. Hoc encara que alguns daquels qui son appellats e son obedients de esser en lo dit consell conue de esperar los altres qui son appellats eu deuen esser los quals son dels lochs e parroquies de fora XV dies o mes moltes vegades e perden ne lurs afers. Emes en cara que acascuna deles dites dues persones deles dites viles o parroquies de fora que uenen aldit gran consell es feta la messio de certa cosa cascun dia laqual los es pagada anant uinent o estant so es pertida per la comunitat del dit Regne. Elaltre pertida per la comunitat deles viles lochs o parroquies don uenen aldit gran consell la qual messio puia cascun any agrosa quantitat. Enores menys moltes uegades en lo consell dela dita Ciutat sobre la eleccio dels dits VI jurats son aparelades de seguir dissencions e contrast per aquestes rahons e per moltes altres inconuenients qui per les rahons des usades e per altres sepoden esdeuenir al dit Regne. Maiorment con sia escrit: Quod ubi est multitudo ibi est confusio. Per bon estament e per ben de pau e con cordia e tranquillitat del dit Regne e per tolra tota occasio e materia de contrast e dissencio axi sobrel nombre dels consalers daqui auant elegidors en la dita Ciutat con sobre la manera dela dita eleccio con sobre lo nombre deles persones qui daquiauant hauran auanir dels lochs o parroquies de fora al dit gran consell con en cara sobre la manera dela eleccio dels dits jurats fahedora quescun any en la dita Ciutat fem les ordinations e prouisions deius scrites les quals uolem e manam daquiauant esser obseruades. E primerament reduhim e tornam lo nombre deles persones del consell dela dita Ciutat qui sagons la forma demunt expressade son CLXXXIIII persones soes XLVI persones per cascun dels dits III staments a Cent persones soes XXV. persones per cascun estament axi que en la primera esdeuenidora festa de Nadal e dequiauant no sien de consell dela dita Ciutat sino tantsolament. C. persones ultra los dits VI jurats, les quals Cent persones sien dedat de XXV anys a ensus axi que algu qui sia menor de XXV anys no puxa esser elet en lo dit consell.

II Item con nos hauda informacio axi per e diuerses clamors en diuersos temps anos fetes per moltes persones de cascun dels dits III estaments que qui per aquesta raho ala nostra cort son vengudes con en cara per fama publica

prouade en les inquisicions fetes per los nostres reformadors haiam entes que en la dita Ciutat aprenian maneras colorades per les quals lo regiment del dit Regne venie apochas persones abusants en asso de la franquesa o priuilegi per lo senyor Rey en Jacme de bona memoria tre-sauí nostre ab Carta sua dada en Valencia a VII dies auants de juliol en lany de nostre senyor MCCXLVIII atorgada. Per ço hauda informacio dela suficiencia industria e leyaltat deles persones en lasedula deque dejus sa la mencio contengudes per toira tota manera de contrast assignan aqueles qui son en nombre Cent persones so es XXV de quescun dels dits staments en conseylers dela dita Ciutat e anomanam en una sedula de pergami signada de nostra ma e closa e segellada ab lo segell de nostra anell la qual sedula trametem ab la present al portant veus de Governador del Regne e als jurats qui vuy son dela Ciutat de Mallorques. Empero per tolre perjudici ala Ciutat aquela e que no sia perjudiciat a alcuna franquesa sobre asso atorgada al dit Regne o ala dita Ciutat volem e manam quels conseylers per nos anomanats en la dita sedula sien elegits per los dits jurats qui vuy son ara en la primera vinent vigilia dela festa de Nadal si lapresent nostra ordinacio sera presentada ans deaquella vigilia aldit portant veus e jurats sino dins III dies apres que presentada sera. Eperso quels noms dels dits consellers contenguts en la dita sedula nagu no puxa saber ans dela eleccio daquels volem quel dit portant veus reebuda la dita sedula ans ques obra jur en poder de hun dels dits jurats e aquells jurats en poder del dit portant veus de tenir secret entro que la eleccio e publicacio daquels sia feta la qual feta los dits noms fassa escriure en alcun libre dela juraria. Enores menys la sedula face metra en la guaya de que de deius es feta mencio. E volem manam e ordonam que publicats los dits consellers per los Jurats e consellers qui vuy hison segons que dit es tenguen e seruen aquesta forma, soes que cascun dels dits noms deles dites cent persones dequi auant en consellers sia escrit en una sedula e troçet de pergami lo qual sia mes en un redoll de çera axi que de cascun estament sien fets XXV redolins qui sien de una matexa çera e de una matexa talla mesura e fayco. Per manera que no aya deferenza de un redoll a laltre. Eaquets radolins sien mesos en III bossots soes XXV de cada estament en I, bossot e aquets III bossots sien

meses e conseruats en una bona caxa hon aia bones dues tancadures la clau dela una deles quals tinga lo dit portant veus qui vuy es e aquel qui per temps sara e laltre los jurats daquell any.

III. Item meses los dits redolins de cera ab los noms dels dits conseyles en los dits IIII bossots so es XXV de cascun dels dits IIII estaments en I bossot e los bossots aquels IIII ab los radolins meses enladita caxa los jurats e conseyllers qui vuy son edaquí auant aquels qui per temps saran en temps ab lo dit portant veus obren en ladita caxa. Elo portant veus aquel aia I infant de VII o de VIII anys eremansats los dits bossots per lo dit portant veus linfant aquel trague un radoli del bossot dels radolins del estament dels cauallers e del bossot dels radolins del estament dels ciutadans II redolins. E del bossot dels redolins del estament dels mercaders altres II redolins. E del bossot del radolins del estament dels manestrals I. radoli qui faran entre tots VI radolins. Etreys per lo dit infant los dits VI radolins en la forma de sus dita les VI persones qui seran escrites en los radolins aquels sien jurats daquell any la eleccio dels quals jurats sa façe cascun any en aquesta forma la Vigilia de Nadal en la sala on es acostumada de fer la eleccio dels jurats. Declarat empero que si ell dit infant traura dels dits bossots alcun radoli de persona morta que aytal radoli no torn en lobosot mas quehi torn la ma per traura altre radoli del bossot hon aura tret aquell redoli dela persona morta. E aço façe lo dit infant tantes vagades tro que trague del dit bossot redoli de persona viuua. Esemblantment declarat que con sia acostumat que los priuilegiats o generosos ab carta reyal son del estament dels cauallers e homens de paratge empero noses acostumat alcun daquels esser elet en jurat quant ses deuendra quel dit fadri trague del bossot dell estament dels cauallers redoli en que sia scrit nom de generos o de priuilegiat aquell aytal radoli sia en continent reffet semblant dels altres e mes en lo bossot per lo dit infant lo qual meta lama tantes vagades en lo bossot aquel troquen trague redoli de caualler e dom de peratge.

III. Item per so con del nombre dels dits cent conseylles falran los dits VI. jurats qui seran exits dels dits bossots. E encara mes si peruentura ne falran alscons que seran morts en fre lany pasat, jatsia los radolins sien en los bossats. Volem manam e ordonam que encon-

tinent quels dits VI jurats seran elegits sien elegides per los dits jurats e consellers present lo dit portant veus altres VI persones o mes auant sin hi haura de morts per fer compliment al nombre dels dits cent consellers so es enquescun bossot aquel o aquels qui exits ne seran o peruentura seran morts axí con dit es, la qual eleccio se fasse en aquesta forma so es quels dits jurats e consellers en semps ab lo dit portant veus fasen escrutini entre ells deles altres persones dela Ciutat quals seran pus altes e pus soficients a esser conseller axí que elegesquen VI persones de cascun estament qui nosien anomanats en lo nombre dels dits consellers e los noms daquesuna dequestes VI persones sien escrites en ceduleta o troçet de paper o de pergami e sien meses en radolins de cera qui axí con los altres desus dits sien de una matexa çera e de una matexa gruxa e fayso e aquests radolins qui seran en nombre XXIIII so es VI de cascun estament sien meses en IIII boses e lo dit infant en presencia dels dits portant veus jurats e conseyllers en la dita sala trague del bosot dels radolins del estament dels cauallers I. radoli e del bossot dels radolins del estament dels ciutadans II radolins e del bossot dels radolins del estament dels mercaders altres II. radolins. E del bossot dels redolins del estament dels manestrals I. radoli. E encara traga lo dit infant daquests bossots mateiyxs so es de cascun aytants redolins con hi aura mortes persones dels dits conseyllers. E los dits VI. consellers trets dels dits bossots per raho dels dits jurats. E los altres trets per raho de quels qui seran morts e falran en los bossots deis consellers sien meses per lo dit portant veus e jurats en los dits IIII bossots dels dits consellers. Es asaber en cascun bossot son nombre segons quen seran exits per fer los dits jurats. E encara segons aquels qui morts seran e falran del nombre dels dits cent consallers.

V. Item con ja per nos quant fom en la Ciutat de Mallorques fos feta pracmatica sancio concordada ab lo gran consell de Mallorques que de III anys nets nul hom qui fos jurat noy pogues tornar axí que acomptant lany que es jurat ab lany que ho pot esser son V anys volem per so manam e ordonam que la dita pracmatica sancio sia seruada axí que aquels qui seran estats jurats no puxen esser elegits per naguna manera en los con-

sallers qui tornaran en los bossots fins que tres anys nets sien passats comptadors del dia auant que lexaran la lur juraria. E ab aytant pus que dins los dits tres anys no seran elegits en consellers no tornaran en los bossots e per consegüent no poran esser jurats els o alcun deyls. E la dita prachmatica sancio sera seruada.

VI Item ordonam uolem e manam que axi con es acostumat que de cascun loch uila o parroquia fora la Ciutat qui son XXXIII parroquies quant son appellats algran conseyll son elegits e trameses al consell aquel dos sindichs, cascun dels dits lochs viles o parroquies de fora daquiauant eleguesquen e trameten aldit gran consell I. sindich tansolament e no mes auant exceptats los lochs dinque de polensa de sineu de soller de manacor e de luch major cascun dels quals puxen elegir e trametra al dit gran consell dos sindichs e que en lo dit gran consell mes auant daquests

sindichs que seran XXXVIII sindichs que alcun no sia reebut e totes eu sengles coses desus dites les quals fem e ordonam a bon regiment e estament del dit Regne e per tolra lagran e norma lesio quis començaua affer en lodit Regne per la gran discordia qui entre les gents dela Ciutat e del Regne era per raho o occasio dela eleccio dels dits jurats e consellers e del regimt daquell Regne volem que duren entro que nos personalmente estants en la dita Ciutat o Regne en altre manera hajam ordonat sobre les coses desus dites.

VII. Item volem e manam als jurats e consellers de la dita Ciutat de Mallorques qui vuy son que lo dia que la present carta los sera presentada sens alguna delacio juren de tenir e seruuar totes les coses de sus dites. E semblantment sagrament fassen los consellers dessus nomanats per iurs noms. E encara los jurats qui hara nouelament elets seran e tots altres axi jurats con conseyllers qui per temps elets son lo dia que la lur eleccio sera feta.

VIII. Item uolem manam e ordonam que alcuna persona axi dels dits jurats e consellers presents e es deuenidors con altre qualseuol de qualseuol ley condicio o estament sia no vinga ne fassa de fet ne de dit contra les coses en los presents capitols contengudes o algunes daqueles. E si ho fa ipso facto e ipso jure sia priuat de offici de jurat si jurat sera e de conseller si conseller sera e de qualseuol altre offici o regiment que per nos o per la uniuersitat dela

dita ciutat o regne tendra ni per null temps puxa tenir offici publich o priuat nostra o dela dita Ciutat o regne. Enores menys que per quascuna uegada que contra fara o vendra en correga ipso facto en pena de Mil reials dor delaqual lo portant veus de Governador ne altres oficials del dit Regne no puxen fer gracia o merce alguna. En testimoni de les quals coses manam esser feta la present carta ab sagell pendent dela nostra magestat segellada. Dada en Barchalona a XV dies de deembra. En lany dela natiuitat de nostre senyor MCCCIX tres e del Regne nostra XXXVIII Rex P.—Senyall ✠ den P. per lagracia de deu Rey darago de Valencia de Mallorques de Serdenya e de Corsaga e Comte de Barchelona de rossello e de Cerdanya.

Testimonis son. En Johan comte dempuries, P. Galceran de pinos. En p. per la diuinal prouidencia Archabisbe de Terragona, Berenguer de bella, Gilabert de cruelles cauallers. Sig num Guillielmi oliuerti Regis criptoris qui de mandato ipsius domini Regis hec escribi fecit et clausit.

RUBRIQUES DELES ORDINACIONES REYALS
LES QUALS SE HAN ASERUAR EN
MALLORQUES. (1)

(1373)

I. Primerament quels Jurats reeben tals seguretats sobre les uendes que faran que sia ben segur e que no pusquen fer remissio ne gracia als compradors o fermances daquels.

II. Item quels Jurats hagen solament cascun vint liures per vestir cascun any e dur per deu anys.

III. Item quel assessor dela casa aia solament L. liures lany per salari

III. Item que el notari dela casa haia solament cent liures per son salari e hage lo carech de fer los albarans dels Jurats.

V. Item quel guardia dela sala hage solament XXV liures per son salari.

VI. Item quels jurats no agen macips mas agen II uergues qui hagen XXV liures cascun per son salari lany.

VII. Item que solament hagen I demanador de deutes qui aya XXV liures desalari lany e quels deutors paguen les altres messions.

VIII. Item quels capdeguayte e sayg sien

(1) De una col·leccio de documents de 1231 a 1373.

reuocats eno hagen salari mas si los jurats los han atrametra quels paguen los deutors.

VIII. Item reuoca loffici dels executadors e comet lur offici als consols dela mar sens altre salari.

X. Item que sien dos clauaris qui aien cascadun L liures per salari lany eno paguen sens albara e apocha maior quantitat de XX sous.

XI. Item quels clauaris hagen I scriua al qual donen XXX liures de salari cascadun any.

XII. Item quel cambiador dela uniuersitat hage solament cent liures de salari cascadun any.

XIII. Item reuoca los dos macips qui anauen defora per demanar los deutes dela sala.

XIII. Item qual guardia del alfondech hage solament XXV liures de salari.

XV. Item que les VI guaytes de portupi sien tornades a III ab losalari acostumat.

XVI. Item que lo capita del cudia quin solia hauer C. liures que no les aya daqui auant.

XVII. Item que les X liures que solia hauer cascadun any lo verguer del Governador que no les aya.

XVIII. Item reuoca les Cl. liures de pensio de mestra P. sa flor.

XVIII. Item que mestra bonanat julia hage solament L. liures de pensio.

XX. Item que misser Guarau de palou no hage les Doscentes liures que volia hauer cascadun any dela uniuersitat.

XXI. Item que los salaris dels mestres fuster e picaperes qui eren vesaders deles obres sien reuocats.

XXII. Item quel mostaçaf dela Ciutat no hage salari mas quels bans sapartesquen per tres parts.

XXIII. Item del salari de L. liures dels dos pesadors dela mercaderia que sia reuocat.

XXIII. Item quel salari de cent liures que hauien los executadors dels catius que sie reuocat.

XXV. Item quel offici del mestra dela guayta sia reuocat e sia feta ala costuma antiga.

XXVI. Item quels sindichs e prohoms de fora hagen cascadun jorn con seran en ciutat II. sous e los sindichs hagen I. sou mes auant enles parroquies.

XXVII. Item quels conseylles dela ciutat qui falran al conseyll paguen losalari dels prohoms defora de aytant temps con lo conseyll trigara per ells.

XXVIII. Item que les cent liures que eren dades cascadun any als sindichs defora per uestir que dassi auant noles hagen.

XXVIII. Item que les cl. lliures que cascadun any eren anticipades als sindichs de fora que daci auant nou sien mas en la fi del any los sia restituit so en que no deuen contribuir e que no meten en obres comunes.

XXX. Item quels sindichs e prohoms defora reten compte de present de tot so que han rabut axi dela ciutat con de tayls en lurs parroquies de fora en poder dels III ohidors de comptes e den Arnau burgues. E que dequi auant les parroquies de fora nogosen fer tayls sens licencia del Governador.

XXXI. Item que los violaris sien reemuts e tornats açensals morts. E si nos troben çensals morts que aquels qui prenen los uiolaris sien forsats atornar a çensals morts. E que no puxen uendra pus censals per alcuna necessitat.

XXXII. Item que los jurats no sien tenguts pagar les quartes de forment sino a raho de C. sous morabati exceptat les XXXVII quarteras e mige de forment de sancta Maria Magdalena.

XXXIII. Item que les II. DCCCXLI lliuras VIII sous X diners que la sala fa de cens araho de LXXX sous morabati que daci auant sien pagats araho de cent sous exceptat les CC lliures del espacial de sent endreu.

XXXIII. Item que les XXXII. DCCCCLXXX lliures XVIII sous I diner degudes adiuerses persones so es per resta deles LXXXIII lliures. E per resta deles XXV lliures. E de XL lliures degudes al spacial den salleles. E CC XXXIII lliures X sous degudes per los catius dela nau den arquer. E XI. DCCCXIII lliures XI sous VIII diners prestades ala uniuersitat per diuerses persones de III anys ensa sien alongats a VII anys sens algun interesse. E cascadun any los sia pagada la VII.^{na} part que son III. DCCXI lliures XI sous II diners.

XXXV. Item que so qui es degut adiuerses persones soes per resta dasso que fo manlauat en lany M. CCC xlviij per la uenguda del alt en jacme que es duomilia CCCXLVIII lliures. E per resta deles X lliures de Serdenya que es V CCXL lliures e per altres diuerses quantitats de monedes prestades ala uniuersitat per armament de naus e galeas lany M. CCC LVIII que nols hen sia pagat res dassi a X anys.

XXXVI. Item que los jurats no puguen

comprar blats mas pusquen dar aquell auentatge que al governador e aels apparra en aquell temps que les apparra que sia necessari.

XXXVII. Item que la uniuersitat no pus que fer obres algunes desi X anys sino solament en lo mur e vayl dela Ciutat eenles cequies deles aygues e en lomoyl dela mar aytant con sera necessari.

XXXVIII. Item que dequi auant nosien trameses alsenyor Rey sino II missatgers e per fet que sia de pocha condicio o cominal solament I. e no sien uestits mas hagen XX sous de salari cascun per cascun jorn.

XXXVIII. Item que los jurats ne conseyll no pusquen fer gracias dels bens dela uniuersitat dins X anys ne apres mentres alsenyor Rey plaura.

XXXX. Item que los deutors de temps pasat dela sala sien destrets per los Reformadors axi con per deutes fiscals e so quen exira sia conuertit en reemso de censals morts e apres de violaris e no en als per gran necessitat que fos.

XXXI. Item que de II en dos anys sien eletes III persones per lo conseyll general present lo Governador qui reeben e diffinesquen cascun any compte dels clauaris e de totes altres persones qui res aministren dela uniuersitat.

XXXII. Item que sia elet I scriua dels oidors de comptes qui façe les scriptures per ohir e diffinir los dits comptes se hauran affer, e hage XXV lliures de salari cascun any.

XXXIII. Item que los Jurats cascun any en la fin hagen afer testament dels fets dela terra en quin cas lalexaran e allo hagen amaniestar ab consell general.

XXXIII. Item que las presents ordinacions cascun any sien manifestades per lo portador Rey al als tres ohidors de comptes que les deguen seruar.

XXXV. Item que les dites ordinacions sien jurades de present per los jurats e conseyll general. E los jurats e clauaris cascun any hagen arenouar losagrement.

XLVI. Item que alguna prouisio del senyor Rey que fos contra les dites ordinacions no fos obehida sino que lo senyor Rey ne fos consultat per los reformadors o Governador. (1)

(1) Les precedents ordinacions encara que no portin dada semblen un resum de les que foren publicades el 3 de gener de 1373.

INSTRUCTIONS REYALS (1)

Memoria sie al batle, al vaguer e al assessor que posen la pensa principalment en tres coses. Primerament enuers lo fet dels Jurats que no jaquesquen aquells pendre alguna jurisdiccio judicaria o arbitraria.

Item per algunes coses que hagen a tractar ab aquells no vagen a la lur sala, mas ells uengen deuant ells.

Item que guarden que nols jaquesquen fer alcunes enquestas amagades les quals fer han acostumat.

Item si la Cort vol alguna cosa estatuir de nou, que faça de conseyll dels jurats o de promens.

Item no jaquesquen los jurats ne promens alcunes coses fer persi si primerament los dits oficials no seran requests.

Item si per ventura los jurats assagen alguna cosa fer que sia perjudici del senyor, queles ne amonesten de part del senyor Rey, e si nou lexen per ventura sien ne forçats.

La segona cosa atenen enuers lo fet del Bisba e dela esgleya, que no sofferan que algun laych o seglar pusque alguna cosa lexar en la darrera volentat o entre vius enperdos temps, o algun establiment fer sobre algunes possessions, quantquequant sien alou daquell, lexant o establiment.

Item que no pusquen ocupar algun loch, plassas, o carreras publicas per cimintiri ne jaquesquen en tals lochs soterrar, daqui auant.

Item no soferen quela Cort del Bisba pusca usar dalguna jurisdiccio en los laychs, sino en cases de dret atorgats e especialment en causas liberals axi con ha acostumat fer lo bisbe.

Item si los homens quel dit bisba ha en Incha, o en altres lochs del senyor Rey, delenquexen en territori daquell senyor Rey que sien punits per la cort del senyor Rey, o almenys hon altre no pusquen fer per escandil fort fermen e si per ventura contrasten que daço escriuen al senyor Rey se pusque seguir e esser forçats con lo senyor Rey haja escrita sobre asso la sua volentat.

ANTONI PONS

(Continuarà)

(1) De un tomo de documents de 1231 a 1373